

Úvody a závěry výročních plánů

Každý rok k 15. lednu podávají všechny příspěvkové organizace svá hodnocení roku uplynulého a předkládají plány na rok stávající.

Jsou to obsáhlejší texty, proto jsem pro tuto přílohu vybral jen ty úvody a závěry z těchto dokumentů, jež se vztahují k uváděným skutečnostem v předložených podkladech.

Výběr textů přibližuje, jak postupoval úpadek kulturních i projektových aktivit Památníku ticha následkem podfinancování a nedostatku personálního obsazení. Základní nastavení konceptu organizace není špatné. Redukce základní podpory je však likvidační. Po zkušenosti posledních let mohu zodpovědně prohlásit, že v podmínkách původně stanovených lze této malé státní organizaci vrátit její kulturní význam a veřejnou komunikaci.

V případě stávající redukce je však na pováženu, zda takto decimovaná instituce má nějaký smysl pro naplnění odkazu příběhů šoa.

Pavel Štingl

Z textu *Plán hlavních úkolů Památníku ticha pro rok 2022*

Úvodem – druhý rok po startu...

PAMÁTNÍK TICHA byl založen ministrem kultury dne 27. května 2021.

Transformace příspěvkové organizace z neziskové je nestandardní proces.

Nese s sebou bezpočet překvapení, která je často nutno řešit více pocitově než systematicky, protože na podobné procesy žádná metodika neexistuje.

V rozjezdu SPO Památník ticha se zakládání projevilo četnými změnami v personálním složení, hledání pracovněprávních vztahů, které legálně zabezpečí každodenní běh organizace, kulturní a investiční vývoj, pro které vznikla, a zajištění formálních povinností. Jsme mikroinstituce, na niž se vztahují stejné povinné formality jako na giganty národní kultury.

Jakkoli Památník ticha má své kvalitní kulturní záměry pro rok 2022, je třeba hned úvodem poznamenat, že stabilizací disproporcí daných dlouhodobým nastavením administrativy vůči příspěvkovým organizacím se bude zabývat v rozsáhlé míře i ve druhém roce po svém založení.

Administrativní rozjezdy, oživování registrací a výkaznictví, to vše je násobeno intenzivní snahou o naplnění hlavního záměru, ke kterému Památník ticha vznikl – tedy startováním investičního procesu na proměnu místa paměti – přestavbu nádraží Bubny. To je samostatný balíček formálních povinností, který opět proti administraci neziskovky výrazně narostl v objemu práce.

Přestavba je ovlivněna celou řadou subjektivních a širších vlivů.

Subjektivními můžeme chápat poměrně malou dynamiku projektového vývoje v minulosti, která vedla k stárnutí různých částí dokumentace a koordinačním aktualizacím za nemalé peníze.

Širší vlivy jsou v minulosti i v současnosti dány proměnami okolního území jako takového. Projektování pražského urbanismu a místních územních vztahů se autorskému týmu Památníku ticha daří ve spolupráci s Prahou 7 velmi dobře kulturně ovlivňovat.

Z proměny původní železniční stanice se naše projektování rozšířilo už i na koordinaci okolního veřejného prostoru, pronikáme do podzemí, konzultujeme širší vztahy města.

Zásadním posunem projektového záměru po založení státní organizace je naděje na systematickou týmovou práci s novým projektovým manažerem a původním týmem architektů a projektantů.

Na podzim roku 2021 se nám podařilo tvůrčím způsobem propojit více než deset paměťových organizací do spolupráce ke společnému programu a veřejné komunikaci pro 80. výročí počátků židovských deportací z Čech. Rádi bychom v tomto trendu v našich kulturních záměrech pokračovali a vedli kulturní diplomacii i v další sezoně synergickým způsobem.

Výše uvedená fakta v podstatě naznačují škálu záměrů pro rok 2022 v bazálním rozvoji instituce a jejího klíčového objektu. Kulturní záměry nadcházející sezony navazují na „naše“ tradiční vzpomínkové akce k významným datům, které na nádraží Bubny má smysl připomínat. Hlásíme se také k významnému výročí osmdesáti let od atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, k jehož pražskému působení jsme si našli osobitou cestu v podobě výstavy, jejíž veřejný dialog pro nás začíná v lednu a vrcholí uprostřed léta.

ZÁVĚR:

Obnovení systematické práce na koncepci pro stálou expozici PAMÁTNÍKU TICHA

Již od počátku vývoje projektu pro revitalizaci místa paměti sleduje autorský tým tematický okruh velkých námětů uvedených v synopsi budoucí stálé expozice. Jedná se o sedm významných kapitol spjatých s proměnou identity Prahy následkem rozpadu tradičního kulturního dialogu metropole.

K těmto tematickým okruhům také směřují náš výstavní plán a s výstavami spojené vzdělávací programy. Některé z nich se v budoucnu stanou součástí stálé nabídky pro školy.

Velkým významem budoucí expozice je také kapitola, kterou nazýváme „Kořeny zla“. Je v podstatě obsahem naší jarní expozice roku 2022. Památník ticha tak systematicky naplňuje své programové nastavení postupně vytvářených dynamických expozic, které ze sezonních tvarů přecházejí do kapitol výstavy stálé.

V roce 2022 však bude zcela nezbytné – ještě ve stadiu vzniku prováděcí dokumentace stavby Památníku ticha – začít systematicky pracovat také na prováděcí dokumentaci interiéru a s tím spojeným scénářem stálé expozice. Toto zadání je rozkročeno mezi investiční a kulturní kapitoly aktivit Památníku ticha. Jeho harmonogram však začíná stále více diktovat restart investičního vývoje i pohyby v okolí nádraží Bubny. Podrobný technický scénář stálé expozice na sebe může nechat ještě rok čekat, ale jeho zkrácená verze částí, které se dotýkají a případně aktivně ovlivňují stavbu, se musí řešit neprodleně.

Pavel Štingl, Osadní 26, 170 00 Praha 7

=====

Z textu: *Vyhodnocení plánu činnosti organizace za rok 2022*

Úvodem

Rok 2022 byl prvním celým aktivním rokem práce Památníku ticha, s. p. o., (dále i PTi). Vzhledem k tomu, že jsme byli založeni v květnu 2021, byla předešlá sezona krátká a pokusná. Do roku 2022 jsme tedy nastoupili s celoročním plánem kulturních aktivit krytých rozpočtem a s rozvojovým záměrem obnovit investiční proces směřující k přestavbě nádraží Bubny na Památník ticha.

Lze tedy shrnout, že všechny plánované aktivity byly naplněny. Podobně jako předešlé kulturní sezony, přinesla i tato různé další nabídky a podněty, kterých jsme využili, a to nad původní plán.

Projektování a koordinace příprav pro soutěž na dodavatele stavby byly zahájeny, čímž jsme se posunuli opět dále, blíže na dosah našeho základního záměru, tedy k revitalizaci místa paměti na centrum vzdělávání a boje proti antisemitismu a xenofobii.

Rok 2022 přinesl dvě zásadní události národního významu. Plánované bylo české předsednictví EU, ke kterému jsme přispěli dvěma výstavními instalacemi unikátní kolekce fotografií z ghetta Terezín – „Album G. T.“, které jsme prezentovali v Bruselu ve Stálém zastoupení ČR při EU a pod záštitou europoslance Alexandra Vondry v Evropském parlamentu.

Neplánovaná, ale velmi závažná byla a je okupace Ukrajiny ruskou armádou. Přinesla celou řadu podnětů, na které bylo třeba reagovat. Paralely se naplňují, pojmy se opakují, válečná propaganda potvrzuje nadčasovost zásadních významů, které moderní paměťová instituce nemůže nechat bez reakce.

Aktuálním tématům jsme přizpůsobili naše poselství a veřejnou komunikaci připravovaných výstav, včetně tradičních diskusí. Paralely válek se stanou vodítkem i dalších plánovaných aktivit pro rok 2023. Nejen proto, že válka na Ukrajině stále pokračuje, ale především proto, že se její ideologické narativy samy nabízejí ke komentářům navazujícím na zkušenosti a paměť minulosti.

Závěrem

Z hlediska výkonu a kulturní veřejné komunikace proběhla první plná sezona Památníku ticha velmi uspokojivě. Splnili jsme kulturní plán, zajistili i několik akcí navíc, které „přinesla“ sezona a nezatížily rozpočet. Podařilo se s určitým zpožděním zahájit administraci investičních peněz a rozpracovat DPP. Vypořádali jsme se i s krizovou výměnou části pracovního týmu.

Je však třeba dodat, že většina těchto dobrých výsledků stojí na mimořádném nasazení několika aktivních jednotlivců. Podávají nadstandardní výkon, a to dlouhodobě není udržitelné. Není možné se domnívat, že bez navýšení počtu pracovních pozic, a to nejméně na dvojnásobek, bude možné zajišťovat kvalitní výsledky dlouhodobě.

Dalším problémem, který je třeba řešit, je disharmonie vývoje. Finalizujeme prováděcí dokumentaci stavby. Pokud máme zodpovědně koordinovat její styčné body s interiérem, potřebujeme mít technický scénář stálé expozice vývojově mnohem dále a zahajovat již prováděcí dokumentaci interiéru.

Už v létě jsem požádal pana ministra kultury Martina Baxu o přidělení financí potřebných pro realizaci těchto podkladů, ale má žádost zůstala bez odpovědi. Pouze z e-mailu pana náměstka Ourody jsem se dozvěděl o výnosu ministra kultury pro založení Pracovní skupiny pro stálou expozici Památníku ticha. Ani já, ani kolegové ředitelé jiných příspěvkových organizací jsme nikdy neslyšeli o tom, že by pro kmenovou dokumentaci byla nějaká podobná skupina založena. Co tento kolektiv vykonává, nevím, protože jsem k jeho jednání nebyl přizván.

Nezbytné práce na scénáři, jenž by měl zodpovídat základní projektové otázky probíhající DPP, řešíme krizově na bázi dobrovolné spolupráce se širokým poradním kolektivem. Ten však dlouho bez finanční podpory pracovat nebude. Pokud se velmi záhy nepodaří interní autorský kolektiv převést do nezbytného pracovního provozu, pak nám hrozí citelné finanční ztráty následnými změnami projektu, jež nastanou opožděnou koordinací mezi scénářem a oběma prováděcími dokumentacemi. Uvedené dokumenty vkládám mezi přílohy.

Pavel Štingl, leden 2023

Z textu: *Plán hlavních úkolů Památníku ticha rok 2023*

Úvod k roku 2023 – „rok 3“ po založení Památníku ticha

Rok 2023 bude symbolicky ve znamení průchodu Mrtvým mořem. Celé okolí nádraží Bubny se dává do pohybu. Rekonstrukce železničního koridoru je startem pro dlouho očekávanou proměnu celého největšího brownfieldu Prahy.

Také naše přestavba se musí v tomto období rozjet a držet krok s proměnami okolí. Putujeme ke stále expozici a zužujeme vazby mezi prezentovanými narativy, výstavními koncepcemi a projektovými pracemi v jejich styčných bodech s interiérem.

Hovořme tedy o třech pilířích programu:

- 1) Obvyklý sezonní cyklus vzpomínkových a kulturních akcí, na ně navazující vzdělávací programy a veřejné diskuse.
- 2) Příprava technického scénáře stálé expozice Památníku ticha (dále i PTi), jenž naváže na probíhající i uskutečněné výstavní plány.
- 3) Zahájení přestavby – revitalizace místa paměti a s tím spojená veřejná komunikace o obsahu Památníku ticha.

Vedle pořádání již tradičních vzpomínkových akcí a sezonních výstav zakládáme tým pro technický scénář stálé expozice. Považujeme za nezbytné, aby se dosavadní univerzální věta o vazbě mezi sezonními výstavami a velkými tématy budoucí stálé expozice naplnila, aby do sebe naše „velké významy“ zaklaply jako puzzle, a to nejen v akademických diskusích, ale už i ve zcela konkrétních záměrech přecházejících do realizace.

Obě sezonní výstavy roku 2023 budou sledovat stopu vývoje stálé expozice. Stopu, která by během tohoto roku měla vést po cestě finalizace práce na scénáři stálé expozice. Ten se následně promění v prováděcí dokumentaci interiéru a architekturu scénických prvků.

Je nutné podřídit celou veřejnou komunikaci, spojenou s většími i docela malými kulturními eventy, jednomu scénáři. Scenáři, jenž teprve vzniká, ale již dnes má svou čitelnou strukturu. A jestliže není dost čitelná, tak jen proto, že jsme ji nspecifikovali zcela jasně, nebo jsme doposud neuspořádali dost sezonních akcí, aby se sama praxí dopracovala. Rok 2023 je tedy letopočtem velké bilance využitelnosti našich dosavadních realizací pro celkový záměr a válečný odkaz Památníku ticha.

Dobrým příkladem spojení aktuální veřejné komunikace s prezentací obsahu dlouhodobé koncepce je novoroční přání Památníku ticha, kde jsme pracovali s významem našeho loga. Vzniklo krátce po založení nové státní organizace.

Datum 12. ledna 2023 je spojeno se slavnostním zahájením přestavby železničního koridoru, který jednou spojí nádraží Bubny s Masarykovým nádražím na straně jedné a letišťem

Václava Havla na straně druhé. Pro nás ovšem také Bohušovice a Terežín na stránce příběhů šoa.

Přestavba Památníku ticha je prezentována v plánech Prahy jako galerie tvořící bránu do centra města, které má svou paměť, kulturní odkaz a tradici. Galerie má svou symbolickou sochu – Bránu nenávratna, architekturu nového objektu, který bude také sochou s dalekosáhlými symboly. Další sochy plánujeme pro okolní veřejný prostor, který kulturně koordinujeme.

Nové místo paměti má svou jasnou roli. Bude významově propojovat původní město s novou čtvrtí, která své základy bude teprve hloubit. Bude také usilovat o to, aby významná jména železničních či leteckých křižovatek byla s patřičnou úctou vnímána. Aby se nestala jen místním označením bez obsahu.

Personální sestava a autorský tým

Jeden z nejpálčivějších problémů nové státní organizace je podstav odborných i administrativních pracovníků. Už na počátku prakticky nebylo možné naplnit formální povinnosti instituce bez externí podpory, a tak je tomu i nyní. Ovšem s tím rozdílem, že naplno rozjeté kulturní záměry a administrace investice vyžadují stále větší tým.

Velkým problémem jsou též limity v zaměstnávání externistů, na což poukázal také interní audit probíhající na podzim roku 2022. Památník ticha by založen s příslibem 9 zaměstnanců pro startovací období, schváleno bylo 7, stávající realita jsou 4. Transformační období směřuje ke stále většímu administrativnímu nasazení. Počítejme tedy s tím, že budeme již letos potřebovat 10–12 stálých pracovníků pro zabezpečení chodu instituce. Nezbývá než stále usilovat o formální navýšení stavu. Pokud se to nepodaří, musíme počítat s navyšováním spolupráce s externisty a dalšími diskusemi s auditory.

Závěr

Prožíváme nesmírně dramatickou dobu. V průběhu minulého roku vypukla válka na Ukrajině. Teoretické úvahy o významu paměťových institucí při veřejné komunikaci paralel historických a současných dramát, ideologizovaného násilí a veřejných manipulací se dostaly do reálné podoby.

Povinností, a ve své podstatě největší prověrkou smyslu paměťových institucí, se stává schopnost jejich reakce na vývoj naší současnosti. Reality, v níž rezonuje varovná minulost. Obvyklé fráze tradičních pietních akcí se vyprazdňují a tváří v tvář realitě nabízejí mnoho podnětů pro komentáře a pro vzdělávání, které školský systém v širokém měřítku nenabízí. Válka na východě a její dopady na naši společnost a veřejný prostor volá také po lekcích

občanské sebeobrany před dezinformacemi fungujícími na bázi slabé schopnosti využít zkušeností minulosti k hodnocení dnešních sociálních a mediálních patologií.

Je tedy třeba aktuálně korigovat poslání paměťových center a jejich vzdělávací role, včetně sezonní veřejné komunikace. Je velkým handicapem našich míst paměti, že dosud nemají vytvořenu síť ke spolupráci a společnému postupu proti aktuálně přicházející manipulaci se stereotypy usazenými v různých generacích z totalit minulého století.

Hovoříme-li v této souvislosti o nastavení sezonních plánů pro rok 2023, pak je třeba počítat s tím, že program a témata pro meziroční veřejnou komunikaci se mohou měnit. Musíme se připravit na to, že pro dynamiku událostí, které loni vypukly, je jeden rok příliš dlouhá epocha na to, abychom vystačili s univerzálním klíčem k nadčasové diskusi o paralelách historie.

Máme v ruce silný nástroj. Je třeba využívat paměti a moderních vzdělávacích metod ve vzdělávání k prevenci před manipulacemi společnosti, proti extremismu a populismu zneužívajícím aktuální události nejrůznějšími způsoby, kterých jsme svědci, i před takovými, kterých se teprve dočkáme.

Zlomovým okamžikem pro vývoj Památníku ticha byla dohoda s ministrem kultury Martinem Baxou o zahájení prací na scénáři stálé expozice, k níž došlo 9. ledna 2023. Bylo jasně formulováno, že rozvoj scénáře je klíčovým zadáním celého resortu kultury a k jeho dobrému výsledku je třeba mobilizovat nejlepší odborníky, které dokážeme pro tuto práci získat.

Práce na budoucím odkazu památníku pražských židovských deportací je tedy nejen naší povinností k naplnění záměru, jenž je v Praze velkým historickým dluhem k minulosti spojené s nacistickou totalitou. Naším posláním je dnes také položení základu k novému jazyku žánru, který v České republice vyhraněn zdaleka není. Současnost však s duněním děl dává za pravdu nutnosti jeho rozvoje.

Pavel Štingl, Osadní 26, 170 00 Praha 7

=====

Z textu: *Vyhodnocení plánu činnosti organizace za rok 2023*

Úvodem

Rok 2023 byl pro SPO Památník ticha v jeho třetím roce složitým obdobím. Investiční proces prodělává stagnaci, kulturní aktivity poklesly úměrně propadu rozpočtu a rozvoj stálé expozice stagnoval zdlouhavými kontrolními dialogy.

Po roce 2022, jenž byl úspěšnou – první plnou – sezonou nové státní organizace, jsme pracovali se 60% rozpočtem pro kulturní aktivity. To navzdory všem inflačním ukazatelům a zvyšujícím se nárokům na režii spojenou s údržbou objektu, jenž byl už dávno plánován do přestavby.

Je třeba opět připomenout, že dle projektu projednaného vládou při zakládání SPO Památník ticha jsme měli v roce 2023 disponovat s rozpočtem nejméně dvojnásobným. Původně plánované zaměstnanecké pozice (8) měly v této době růst k počtu 15.

Podobně jako v tomto roce jsme i v minulém odevzdali k 15. lednu plán pro následující rok. V řádu několika dnů poté přišla informace o realitě přidělených prostředků na celoroční plán. Provozní část rozpočtu zůstala na stejných parametrech, kulturní položka však byla na deseti procentech finančního objemu oproti roku předcházejícímu, a tedy i předešlým létům. S počátkem roku 2023 přišlo také opětovné ujištění o tom, že nelze očekávat jakékoli navýšení pracovních pozic.

Nová státní organizace, která má plnit transformaci z původní neziskové společnosti, udržet zavedenou kulturní aktivitu veřejné komunikace, vzdělávání a prevence antisemitismu, se dostává do politováníhodného úpadku. Uvedená finanční a personální omezení ji vedou na hranici pádu a místo paměti s objektem dotýkaným historií se mění v ruinu. Přeshlapování v investičním procesu snižuje validitu alokovaných financí. Proměnlivé ceny ve stavebnictví jsou stále narůstající hrozbou zmaření investice již vynaložené.

Dalšími neplánovanými zátěžemi rozpočtu i nasazení tvůrčího týmu byly aktivity vynaložené na komunikaci s pracovními skupinami, které byly vytvořeny pro kontrolu celkového záměru a plánovaného obsahu budoucí stálé expozice.

V lednu 2023 byla předložena obsáhlá „Aktualizovaná synopse“, kterou jsme následně obhajovali a dopisovali k ní různé vysvětlující dokumenty. Byla to série aktivit, za nimiž je několik set stránek nejrůznějších podkladů. Smutné je, že celá tato kontrolní etapa nepřinesla v posunu scénáře expozice nic, co by se dalo v této fázi vývoje využít.

V procesu přestavby nádražního objektu byla dokončena a průběžně kontrolována Dokumentace pro provedení stavby. Celý proces se protáhl z roku předešlého až do léta 2023. Zpomalení realizace bylo poznamenáno výměnou celého týmu ministerských referentů odboru investic. Bohužel se z administrativních příčin nepodařilo paralelně s finalizací stavební dokumentace realizovat DPS interiéru a scénické stavby stálé expozice.

To je z kvalitativního hlediska řešitelný problém, těžko však v daných finančních a personálních parametrech.

SPO Památník ticha stál na počátku roku před otázkou, zda pozastavit kulturní aktivity a přerušit veřejnou komunikaci, nebo tyto – již tradiční – vzpomínkové akce navázané na významná data zajistit z náhradních zdrojů.

Abychom nemuseli vyhlásit útlum jednoho ze základních pilířů, pro který státní organizace vznikla, museli jsme hledat nové zdroje financí pro kulturní aktivity.

Nezbylo tedy než využít grantových a dárcovských možností původní neziskové organizace, která dokáže čerpat meziroční podpory. Z podpory nedotransformované – dočasně uspané – o. p. s. PŠP vznikla jak rozsáhlá „Aktualizovaná synopse“, bez níž bychom si jen těžko mohli představit konstruktivní jednání s Pracovní skupinou, tak i celá série vzdělávacích programů, které navázaly na projekty minulých let.

Pozitivním výsledkem složitě probíhajících rozhovorů s kontrolními týmy byla výstava uspořádaná na podzim roku 2023, která shrnula dosavadní aktivity Památníku ticha do základních pojmů charakterizujících jazyk Památníku ticha jako průkopníka kultury paměti. Mikrokatalog vydaný k výstavě se stal předobrazem tezí svébytné disciplíny, která se dříve či později stane vazebnou řečí paměťových organizací naší země.

Závěrem

Závěr hodnoceného roku 2023 je paradoxně zároveň počátkem – stále se nám nepodařilo zahájit stavbu ani jsme za celý rok nepostoupili zásadně dále v úsilí o scénář stálé expozice.

Hodně bylo uděláno, hodně kvalitních autorských osobností se podílelo na mnoha dobrých snahách o rozjezd přestavby. S revitalizací místa paměti jsme však, bohužel, stále na počátku. Stavba nebyla zahájena, a pokud se nezmění tvůrčí podstata komunikace, nic se nestane a celá dobrá autorská základna se promění ve zmařenou investici duševního vkladu.

Alokované peníze již nyní ztrácejí hodnotu a až nebudou stačit na proměnu místa paměti, promění ve zmařenou finanční podporu vše, co bylo investováno dříve.

Je třeba se tedy znovu ptát, proč vůbec Památník ticha existuje, proč byl založen? Vnímáme všichni stejně, že přišla doba úspor a že tento trend asi hned nepoleví. Máme-li však morálně, kulturně i ekonomicky obhájit investice, které v marnosti komunikace administrátorů kdesi spí a ztrácejí na hodnotě, bylo by dobré si znovu odpovědět na otázky, co tato instituce má přinést dnešku.

Události posledních let vnášejí řadu dramatických podnětů do tohoto dialogu. Naše doba a její vzpomínková kultura se mění z narativu „po válce“ k hledání naší orientace „před válkou“. Neumím zde nyní vizionářsky uvažovat o tom, kdy se nás začne fyzicky týkat, ale na frontě dezinformací již jsme a všichni, včetně vlády, se shodují v tom, že trochu prohráváme.

Přichází nová role paměťových institucí, s níž je třeba počítat. Kontextualizace a paralely válek, ideologie směřující k masovým vraždám civilních obyvatel se v nápadných rysech vracejí. Jen za těch několik let, co existuje Památník ticha, jako státní organizace, se zrodilo mnoho nových zadání pro centra paměti.

Úplně se obrátily vztahy v Evropě i ve světě. Násilí se stalo součástí naší každodenní reality. Probíhající války neopouštějí přední stránky tisku a bylo by omylem se domnívat, že jejich geopolitická vzdálenost nás před nimi chrání.

Pokud jsme až dosud byli na okraji kulturní podpory, protože naše role byla vnímána jako další ze vzpomínkových míst pro pietní akty, pak je třeba se pokusit tento význam přehodnotit.

Naše příprava budoucí stálé expozice i roční kulturní plány navazují na polské narativy ovlivněné nebývalým rozvojem muzeí paměti posledních dvou dekad, na britské formy a jazyk míst paměti i na německé vzdělávací formy poslední generace edukátorů historie.

Nesmírně špatně se komunikuje s týmem osobností, které mají posoudit naše podklady z pohledu české muzejní tradice a tradičních komunikačních forem.

Nesměrujeme v žádném případě k nějakému mentorování ani poučování zkušených kolegů z velkých kamenných institucí, ale nabízíme otevření širšího dialogu k podstatě komunikace a k současným potřebám kulturních plánů vycházejících ze zkušenosti paměti a nabídky míst dotýkaných novodobou historií a velkými příběhy 20. století.

Stojíme před zlomem, který nutně musí přijít. Právě tak, jako probíhá zlom generací – končí aktivní účast pamětníků války, tak také přichází zlom v žánru. Nemůžeme se mu vyhnout.

Památník ticha připravil pro podzim roku 2023 výstavu **BRÁNY PAMĚTI**, jež shrnuje různé komunikační styly, které jsme na místě paměti v posledních deseti letech vyzkoušeli, realizovali, vyvinuli s ohledem na potřebu budoucí stálé expozice a výrazu moderní instituce.

Téma ukotvení žánru kultury paměti individuálně rozvíjíme s představiteli Senátu, s poslanci Poslanecké sněmovny PČR, s prezidentem republiky, s našimi partnerskými školami a jejich zřizovateli. **Jsme na prahu nové doby.**

Památník ticha nabízí dialog o těchto cestách z minulosti do budoucna pro všechny. Jisté je, že podobné trendy může otevřít i někdo jiný, ale naše nabídka je zde. Má svou expozici, bude k ní mít i katalog. Můžeme toto úsilí vzešlé z přehlédnutelného minima ignorovat, můžeme je využít.

Taková je naše nabídka pro našeho zřizovatele, kterému touto cestou skládáme účty a nabízíme i hodnotné perspektivy. Není lehké být trpěnou institucí jen pro hloubku tématu šoa. Chceme nabízet široké, celospolečenské kulturní hodnoty, trendy, opory tomuto státu.

Pavel Štingl, leden 2024

=====

Z textu: *Plán hlavních úkolů Památníku ticha rok 2024*

Úvod k roku 2024 – „rok 4“ po založení Památníku ticha

V minulém roce jsme psali v této části úvodu, že rok 2023 bude symbolicky ve znamení průchodu Mrtvým mořem, protože celé okolí nádraží Bubny se dává do pohybu.

Rekonstrukce železničního koridoru odstartovala podle plánu. V této chvíli je přibližně v polovině své hrubé stavby. Na rozdíl od nás tedy plní svůj harmonogram.

Památník ticha po roce stagnace v investičním procesu může v tomto okamžiku plánovat jen strategický nástup k dohnání předem naplánovaného koordinačního harmonogramu, nebo definitivní úpadek celého záměru, a tedy i nedávno založené příspěvkové organizace.

Aby se obrátil trend stagnace, je třeba kromě zásadní změny komunikace mezi administrací PTi a ministerským dohledem dorovnat synergii rozpočtů popsanou v dopise panu vrchnímu řediteli Vořechovskému koncem roku 2023. Není možné spoléhat na to, že by provozní rozpočet mohl zahrnout administrativní položky spojené s investičními záměry. Není ani vhodné potlačit kulturní trendy založené původní neziskovou organizací Památník Šoa Praha dramatickým snížením rozpočtu.

A není vůbec reálné nechat dále existovat instituci na podstavu zaměstnanců bez přídatku na externisty, schopné zajistit základní funkce organizace.

Památník ticha se po celý rok 2023 pohyboval na hranici úpadku.

Čelil kontrolám finančním i obsahovým, které nepřinesly žádný výrazný podnět pro rozvoj organizace. Nepřinesly ani žádné poznatky o nějakém věcném či funkčním pochybení, jež by nebylo snadno odstranitelné. Všechny posudky se však shodují v jednom společném ukazateli:

V počtu čtyř systemizovaných míst není možné státní organizaci tohoto typu provozovat.

Jakkoli tento dokument není komentářem k rozpočtu a má se týkat převážně obsahových a kulturních plánů, je třeba zdůraznit, že bez nového rozpočtového přístupu bude následný text jen zbytečně sepsané domácí cvičení.

Považujme minulý rok za ukázkou špatně prováděné transformace státní příspěvkové organizace z neziskové společnosti a tento úvod za varování z odklonu od projektu, sepsaném ředitelem OPO panem Mejdrechem, jenž byl podkladem k založení s. p. o. Památník ticha minulou vládou.

Abychom tedy neplánovali vzdušné zámky, nazvěme další text skromně:

Minimalistický plán Památníku ticha pro rok 2024

... Minimalistický, ale rozvojový.

Úpadek roku 2023 byl dostatečnou zkušeností na to, abychom potvrdili několik již předem vytyčených rozvojových zásad. Úpadek minulého roku je třeba proměnit v rozvoj, o němž

budeme všichni přesvědčeni, že není rozmařilým kulturním experimentem, ale optimálním trendem navazujícím na aktivní proudy rozvoje místa paměti minulých dvanácti let.

Zároveň je třeba počítat s tím, že nezmaříme-li investici do revitalizace místa paměti administrativním kolapsem, pak za dva roky otevřeme nový objekt, který by měl mít také obsah, vzdělávací koncepci, čitelnou průběžnou celoroční veřejnou komunikaci.

Tvůrčí provázanost všech rozvojových proudů musí probíhat v logické koordinaci:

- a) Investici do přestavby musí předcházet obsahový záměr. Pokud jsme posledními kroky v projektování předběhli scénář, pak je třeba co nejdříve srovnat krok, jinak hrozí zmaření smyslu celého místa paměti.
- b) Veřejná komunikace – tedy aktivity sezonní – je zásadním hybným činitelem vývoje místa paměti. Pokud budujeme aktivní památník, pak je třeba, aby jeho dialog ve veřejném prostoru plynule přešel do budoucích programových plánů památníku. Omezování kulturních aktivit je tedy úpadkem a znevěrohodněním celého záměru a zmarem dosavadních investic a podpor již čerpaných.
- c) Vzdělávání a jeho koncepce v obou jeho základních segmentech musí průběžně kultivovat své již funkční moduly, stejně jako rozvíjet spolupráci s partnerskými institucemi. Pokud se tento vývojový proud přeruší, pak můžeme opět hovořit o zmaření podpor již čerpaných, jakož i zahazení klientely, a tedy i následném oslabení významu centra pro paměť.

Pokud se nám vrátí rozvoj v tom ohledu, jak byl koncipován před založením státní organizace, pak je třeba počítat do budoucna s tím,

že paralelně s rozjezdem stavby vznikne scénář pro stálou expozici,

že budeme rozvíjet komunikační formáty, které již máme založeny,

že je třeba dotahovat vzdělávací programy do podoby stálých modulů, které jednou mají sloužit Památníku v jeho budoucí stálé nabídce.

Tedy pokračujme v rozvíjení tradice místa paměti a připomínání jeho významných výročí. Místo má svůj příběh a příběh má svá velká data.

Ta zakládají na diář celoročních vzpomínkových a vzdělávacích akcí.

Vzhledem k tomu, že místo samé se dočasně proměnilo ve staveniště, budeme rozvíjet vzdělávací programy v prostoru, jenž s příběhem bezprostředně souvisí a jednou bude součástí stálé expozice jako prolog příběhu pražských transportů.

Již nyní putujeme s pravidelnými výklady školám a tematicky zaměřeným skupinám, které vedeme po trase ve stopách deportací ulicemi mezi někdejšími Radiotrhem a nádražím Bubny. Pro dobu přestavby právě v tomto prostoru plánujeme připravit a prakticky ověřit poznávací trasy, na jejichž polygonu pracujeme s našimi partnerskými školami.

Je třeba prohlubovat spolupráci s partnerskými institucemi, protože jednou jim budeme pro jejich aktivity nabízet prostor pro jejich vlastní nebo pro společné aktivity.

Je třeba také rozšiřovat okruh partnerských škol a učitelů.

Novým trendem Památníku ticha je průkopnická práce na emancipaci kultury paměti jako svébytného žánru. V tomto směru bude třeba v prvním kole dokončit velký katalog k expozici Brány paměti. Jeho součástí bude výklad základních pojmů a tezí žánru paměti, které dohromady vyústí v jakousi ústavu paměti. Na tento katalog pak žánrově logicky naváže scénář stálé expozice frázovaný věcně v duchu Aktualizované synopse budoucí stálé expozice.

Je třeba pokračovat v trendu veřejných diskusí. Úměrně vývoji situace bude třeba jejich dramaturgii přizpůsobit novým kontextům, které navazují na válečné paralely, s nimiž Památník ticha již dlouhodobě pracuje. Rozpracování těchto témat do veřejného dialogu je trendem budoucnosti Památníku ticha.

Návaznou snahou na veřejné diskuse bude směřování a veřejná obhajoba role kultury paměti pro upevnění bezpečnosti státu. Tato témata budeme rozvíjet jak v obvyklém cyklu Vysílání stanice Bubny, tak i v názorových fórech, která v roce 2024 navážou na významná výročí okupace.

V dalších dvou letech budeme pravděpodobně bez prostorového zázemí nádraží Bubny. Nebylo by však dobré přerušit naše programy a rozpustit jejich klientelu a dobře započaté série seminářů a veřejných diskusí pro studenty. Proto budeme dále pořádat tyto tradiční cykly v prostorách náhradních.

Budeme hledat náhradní lokality pro divadelní aktivity (zvažme možnosti okolních divadelních sálků – Radar, aula školy U Studánky, holešovické výstaviště, větší akce v Divadle Archa). Bylo by dobré rozšířit prostor pro koncerty (Elektrické podniky, Šlechtova restaurace).

Naším akčním prostředím je stále prostor Holešovice-Bubny.

Staveniště procházkám v okolí až tak nevádí, můžeme přenést těžiště do polygonu Radiotrh-Malý Berlín.

Proměny okolí nádraží nabízejí různé příležitosti, jak dávat stopám našeho příběhu definitivu (je třeba naplánovat pojmenování ulice po Nicholasi Wintonovi, bylo by dobré obnovit projektování parku Petra Ginze).

Personální sestava Památníku ticha

V průběhu roku 2023 proběhlo několik změn v desetinách úvazků, s nimiž disponujeme. Vyměnilo se obsazení ekonomického týmu a vyměnili se také edukátoři. To jsou však v zásadě jen malé personální proměny dané všední situací. Co je zásadní a neudržitelné, to je

nedostatek pracovních pozic, jenž byl z původního záměru – sepsaného pro založení SPO – zkrácen na polovinu.

Rok 2023 ukázal, že pokus o dofinancování administrativních nedostatků v týmu z investičních prostředků není reálný. Nyní nás čeká další jednání o posílení týmu externího formou rozšíření provozního rozpočtu pro administrativní zázemí. Pokud se tak nestane, pak nebude organizace schopna základní funkce a úpadek, jenž se projevil na stávajícím procesu administrace investic, bude jen pokračovat.

Závěr

Již v minulém závěru plánovaných akcí pro rok 2023 jsme uváděli, že prožíváme dramatickou dobu ovlivněnou válkami, které se stále více týkají bezpečnosti naší země. Od té doby propukl další konflikt, jenž navíc spustil nebývalou vlnu antisemitismu po celém světě. Ideologická pozadí stávajících konfliktů a jejich rezonance v ulicích evropských i našich měst pokládají mnoho otázek k tématu práce s historií a k paralelám manipulací s veřejným míněním.

Je třeba se připravit na to, že centra paměti a jejich komunikace budou stále více řešit témata současná a odkazy velkých příběhů v nich budou hrát roli nejvyšších argumentů. Současný jazyk také musí vrátit pozornost mladé generace ke vzpomínkovým akcím. Musí velmi tvůrčím způsobem probouzet citlivost k historickým paralelám v každém z nás. Končí epocha, kdy jsme pracovali s narativem „po válce“. Přichází čas diskusí o válkách kolem nás a je třeba si uvědomit, že jsme vstoupili do času „před válkou“.

A na jejím maximálním udržení v klidové poloze budou mít velký podíl instituce pracující s pamětí, vzdělávající kreativně v novodobé historii a spolupracující na bázi společné koncepce. Pokud se nám nepodaří tuto koncepci u nás vytvořit, pak dost možná i další válku prohrájeme bez boje a národní stigmata se prohloubí o nové „Mnichovy“.

Památník ticha svůj sezonní program modeluje podle vývoje doby, ale naráží na mnoho politických nedorozumění. To hlavní se týká samotné podstaty jeho vzniku. Pokud se nám nepodaří udržet veřejnou komunikaci na patřičné frekvenci a zajistit jí odpovídající vývoj, pak jsme prohráli jednu kulturní šanci a zaděláváme na postupnou kontumaci i ve válce probíhající. Té dezinformační.

Máme v rukou nástroje, jak těmto proudům čelit, ale nemáme prostor a podporu, jak tuto kulturní sebeobranu rozvíjet. Musíme si položit otázku, zda chceme prožít další válku, kterou budeme jen dobíhat a veškerou obranu opět ponecháme jen v našich blbých náladách, anebo zda budeme dobře nastaveným veřejným dialogem čelit útokům, které přicházejí.

Pavel Štingl, Osadní 26, 170 00 Praha 7